

“Det egoistiske genet”

-bokanmeldelse

Av Jostein Andreassen

Richard Dawkins kjente bok *The selfish Gene* er nå kommet i norsk oversettelse. Forfatteren er professor i forskningsformidling ved Universitetet i Oxford, og som dette er han utvilsomt meget dyktig. Hans populærvitenskapelige bøker er blitt bestselgere, og han har vunnet en rekke vitenskapelige og litterære priser. Hva er det så han formidler i denne boken, og hvorfor står nettopp Humanist forlag som utgiver og Human-etisk Forbund som økonomisk støttespiller?

Jo, budskapet er knitrede materialistisk. Ikke rart at biologiprofessor Dag O. Hessen skriver i forordet at ”knappt noen bok innen biologi har, etter Darwins *Om artenes opprinnelse*, vakt slik oppsikt og debatt. Den er en av de mest omtalte, hatete og elskede bøker innen fagfelter som spenner fra biologi til filosofi.”

Her er ingen metafysikk, bare logikk og mekanikk – selv om Dawkins’ innfallsvinkel og tolkninger bygger på klare premisser. Påstanden om at ”Der Mensch ist, was er isst” – mennesket er hva det spiser – oser fra hver side. Vår eksistens skyldes kun en blanding av slump og naturlover. Tilværelsen er uten mening og dypere mål, og verdensrommet er komplett døvt for våre lengsler og krav. ”Den gode handling” eksisterer følgelig bare i den grad den er til individets beste.

I boken kan vi lese om livet på jorda sett fra genenes synsvinkel. De er gjennomført egoistiske. Selv om dette for Dawkins er et bilde, genene kan ikke føle noe moralsk ansvar, blir det vanskelig å unngå inntrykket av at denne ”egoismen” er både positiv og ønskelig. Gen-

Richard Dawkins

enes eneste mål er å bringe flest mulig kopier av seg selv videre til nye generasjoner, og til det trengs ett verktøy – organismen. Hvert levende vesen er derfor å betrakte som en genstyrt robot, en marionett under DNA-trådene. ”Vi er opplevelsesmaskiner – robotkjøretøyer som er programmert til å bevare de egoistiske molekylene kjent som gener,” påstår forfatteren.

Dawkins' nærmeste naturhistoriske slekt-

ning er den franske biokjemikeren og nobelprisvinneren Jacques Monod, hvis fremste budskap var at menneskeslekten kun var et "hell" (eller "uhell") i evolusjonsprosessen - "vårt nummer kom ut, omtrent som ved spillehjulet i Monte Carlo."

Dawkins' bok er glimrende skrevet og hadde en ny og interessant vri da den kom ut første gang (i 1976). I så måte har den utvilsomt generert nye problemstillinger og avhandlinger. Men for meg er innholdet så ensidig og budskapet så reduksjonistisk at dette blir bortenfor alle blåner. Taler her vitenskapen eller vår tids Münchhausen?

I hvert fall er det nettopp på premissene Dawkins svikter. Han hopper direkte fra sin metodologisk agnostisisme i vitenskapelige arbeider og over til materialistisk filosofi. Selv om vitenskapen i sine vurderinger alltid bør legge seg på "naturlige forklaringer", er det ikke dermed sagt at det *derfor* må være slik at mennesket ikke har fri vilje, dypest sett er uten ansvar for sine handlinger, eller at livet egentlig er meningsløst og uten håp.

For den "metodologisk agnostisismen" lar seg ikke nødvendigvis overføre til et riktig og fullstendig livssyn, uten at man mister avgjørende sider ved det å være menneske – og naturvitenskapsmann. For forskning forutsetter nettopp at også vitenskapsmannen er en fri akjør som – uten å være forhåndsprogrammert

av sine gener – frivillig må lage seg hypoteser, velge gode tester av hypotesene og så tolke resultatene på fritt grunnlag.

For øvrig kan dataprogrammene som forfatteren beskriver – og som skal vise seleksjonskraft – ses på som eksempler på nettopp den forhåndsdesignen og intelligente programmeringen som han filosofisk sett avviser. Dawkins' bok vitner mer om den store troen som en bestemt type forskere har på naturkreftene, enn på noe reflektert livssyn. For høy kompetanse og stor innsikt i biologien gir ikke automatisk autoritet i filosofi/teologi. Derfor ser vi at når Dawkins og Monod likevel prøver seg, avslører begge det samme nivået som kosmonauten Gagarin, som ikke så Gud og dermed avskrev ham etter en time og 48 minutter i verdensrommet.

Om dette er populærvitenskap som får leseren til å føle seg som et geni, slik det heter så prangende på forsiden av boken, er det forstemmende. Å redusere livet – inkludert våre tanker - til dypest sett "genes egoisme", er nemlig å slå bena vekk under enhver mulighet til egentlig å være et geni. For selv om boka handler om det egoistiske genet, vitner den heldigvis mer om det egoistiske genet.

Adresse: Jostein Andreassen, Moneveien 69, 4640 Søgne, Norge

Mennesket er ikke en bakterie

Nyhedsportalen Biotik bragte for nylig den opsigtsvækkende nyhet, at mennesket ikke er en bakterie. I forbindelse med kortlægningen af den menneskelige arvmasse hævdede nogle forskere på basis af analyseresultater fra 2001, at mennesket har en del bakterielle gener i sig. Men nu har forskere fra Zoologisk Institut ved Københavns Universitet påvist, at det alligevel ikke ser ud til at være tilfældet. Mennesket har altså alligevel ikke blandet gener med bakterierne. Alt tyder på, at analysen fra 2001 var foretaget på et materiale, der på en eller anden måde var blevet forurennet.

Kilde: Biotik, d. 11/3 2003